

УДК 802/803:378.147:656.61.052

**В. КОСТЮК**

Херсонська державна морська академія

## **ЗАСТОСУВАННЯ СИТУАТИВНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ**

У статті розглянуто питання необхідності застосування ситуативно-комунікативних технологій в процесі формування вмінь іншомовного спілкування у курсантів вищих морських навчальних закладів судноводійних факультетів. В статті аналізуються переваги методу «кейс-стаді» на сучасному етапі.

*Ключові слова:* технологія навчання, ситуативно-комунікативні технології, кейс-стаді, конкретні навчальні ситуації.

**Проблема** застосування ситуативно-комунікативних технологій у навчанні іншомовного спілкування майбутніх судноводіїв є досить актуальною, що обумовлено вимогами сучасності до змісту освіти, до якості спеціаліста, який закінчує ВНЗ, а також унікальністю самої професії моряка, що вимагає не тільки дотримання безпеки судноплавства та охорони життя на морі, але й уміння працювати в інтернаціональних екіпажах, дотримуючись міжнародних вимог несення вахти, організації технічного обслуговування суден та взаємодії в штатних та екстремальних ситуаціях. Розвиток сучасної системи вищої морської освіти передбачає орієнтацію не стільки на отримання конкретних знань, скільки на формування професійної компетенції, вмінь і навичок розумової діяльності, розвиток здібностей особистості, серед яких особлива увага приділяється здібності до навчання, зміні парадигми мислення, вмінню обробляти великі масиви інформації. Суспільство також висуває і нові вимоги до якості підготовки судноводія – він повинен не тільки знати теоретичні положення, але й уміти орієнтуватися у різноманітних ситуаціях.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** доводить, що існує багато досліджень у даній області, однак науковці мало уваги приділяють аспекту формування іншомовної компетентності у курсантів морських вузів. Проблема вибору та адаптації відповідного формату методу ситуативного навчання для специфічних навчальних цілей у морському вузі залишається відкритою, тому проведення аналізу існуючих форматів та визначення найдоцільніших з них для застосування на занятті з іноземної мови є актуальним та необхідним.

**Мета** пропонованої статті полягає в осмисленні ситуативно-комунікативних технологій з методологічних позицій і розкритті їх змісту, розгляді їх технологічних аспектів та впливу технологій на формування вмінь іншомовного спілкування у майбутніх судноводіїв.

У професійній діяльності український моряк співпрацює зі спеціалістами різних держав: Польщі, Німеччини, Голландії, Філіппін тощо, що детермінує необхідність володіння іноземною мовою, а саме англійською. За нормативними документами Міжнародної морської організації (ІМО) (Резолюція А.918(22). Стандартний морський розмовник ІМО) саме англійська мова є професійною мовою працівника морського флоту.[5] Документом, що безпосередньо регламентує мінімальні вимоги до освіти судноводіїв, є Міжнародна конвенція про підготовку та дипломування моряків та несення вахти 1978 року з поправками 1995 року. В частині, що стосується англійської мови для судноводіїв, вона передбачає достатньо високий рівень професійної мовної підготовки: знання порядку та процедури використання радіотелефонного зв'язку, особливо для передачі повідомлень про лихо, небезпеку, термінових та навігаційних повідомлень; розуміння метеоінформації та читання факсимільних карт, англійських

навігаційних карт та посібників; медичні поради та консультації Міжнародного медичного посібника для суден; знання Міжнародного морського права в межах міжнародних угод і конвенцій; уміння здійснювати безпосереднє та епістолярне спілкування з питань безпеки, комерційної експлуатації судна; правових норм міжнародного мореплавання [3]. ІМО – Міжнародна морська організація – постійно приймає важливі нормативні акти, спрямовані на підвищення безпеки мореплавання. Виконання вимог цих документів передбачає обов'язковий обмін інформацією англійською мовою в усіх регіонах Світового океану. Для надання загальності та обов'язковості вимогам щодо знання англійської мови передбачено міжнародну систему дипломування моряків, відповідно якої з 2002 року обмін всіх морських дипломів від рядового складу до капітана обов'язково супроводжується іспитом на знання професійної англійської мови. Ці вимоги періодично «підсилюються» з урахуванням нових потреб практики, а тому морські держави зобов'язані ліквідувати невідповідності у своїх системах освіти.

Отже, виникає проблема підвищення ефективності викладання іноземної мови, яке може бути досягнуте шляхом застосування новітніх технологій навчання. Оскільки визначення терміну «технологія навчання» є надзвичайно важливим для розуміння суті запропонованої нами проблеми, то вважаємо за доцільне теоретично обґрунтувати сутність і зміст поняття «технології навчання».

Великий внесок у визначення сутності педагогічних технологій та їх класифікацій зробили українські та російські педагоги В.П. Безпалько, Г.К. Селевко, М.В. Кларін, Т.С. Назарова, О.М. Пехота, Д.В. Чернілевський, І.П. Підласий, О.І. Пометун.

Узагальнене поняття технологій навчання у вищій школі – це модель професійної підготовки, в межах якої ставиться мета й досягається конкретний потенційно відтворюваний результат шляхом використання певних форм і методів навчання; це чітко організована, продуктивна в усіх деталях модель спільної діяльності викладача і студентів, що містить формулювання цілей, планування та підведення підсумків цієї діяльності. До структури технологій навчання різні автори включають різні елементи. Г.К. Селевко, наприклад, виділяє в них чотири основні компоненти: концептуальна основа, змістовна частина, процесуальний компонент, діагностична частина [7].

Враховуючи досвід учених і практиків, можна визначити такі структурні складові технологій навчання: цілі навчання, зміст навчання, форми навчання, організація навчального процесу, курсант і викладач, засоби поточного контролю і корекції, результат діяльності.

Будь-яка технологія має відповідати певним критеріям. Дослідники визнають критеріями технологічності наступні методологічні якості: концептуальність, процесуальність, керованість, ефективність, відтворюваність [4].

З'ясування цих параметрів забезпечує прийняття виваженого рішення про доцільність упровадження конкретної технології навчання, в нашому випадку технології навчання іншомовного спілкування.

Відтак, виникає необхідність упровадження активних технологій та форм навчання, які стимулюватимуть курсантів до використання іноземної мови в спілкуванні, особливо в процесі професійної діяльності в інтернаціональних командах. Педагогічний досвід переконує, що цьому значною мірою сприяє метод діалогічного навчання: робота в закритих та відкритих парах. Така методика дає можливість курсантам свідомо засвоювати матеріал, демонструвати свої вміння розширювати мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенцію й разом з тим збільшувати словниковий запас фахової лексики та підтримувати інтерес до процесу навчання та зростання комунікативної активності.

Основне завдання викладача – це створення реальних професійних ситуацій спілкування на занятті за допомогою ситуативно-комунікативних технологій, оскільки вони є найбільш ефективними для розвитку усного мовлення та навчання іншомовного спілкування. Ситуативно-комунікативні технології створюють атмосферу реальної практики розв'язання конкретних професійних завдань і вимагають від курсантів

уживання в реальну роль спеціалістів майбутнього посадового призначення, дозволяють їм самостійно й творчо засвоювати необхідні знання, приймати обґрунтовані рішення, вміти брати на себе відповідальність за їх виконання та результати, що просто неможливо без умінь спілкування іноземною мовою. Тому логічним є використання методу аналізу конкретних ситуацій, або методу «кейс-стаді» (від англійського case – випадок, case-study – навчальний випадок) – метод активного ситуаційного аналізу, шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій (вирішення кейсів). Метод конкретних ситуацій належить до неігрових активних технологій навчання [6].

Безпосередня мета методу «кейс-стаді» – спільними зусиллями групи студентів проаналізувати ситуацію – «кейс», яка виникає за конкретних обставин, і виробити практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті проблеми, що постала [1].

Метод «кейс-стаді» знайшов своє застосування в багатьох сферах, а також добре підходить для використання на заняттях з іноземної мови. Слід зауважити, що основною метою викладача іноземних мов є не навчання змісту, а швидше поліпшення комунікативної компетенції курсантів та удосконалення навичок говоріння.

Використання методу «кейс-стаді» на занятті з іноземної мови для формування іншомовної компетентності у курсантів повністю відповідає вимогам сучасної освіти, оскільки дана технологія навчання пропонує зміщення акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток у курсантів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні технології й досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності.

У метода «кейс-стаді» є свої технологічні особливості, які відрізняють його від інших активних методів навчання:

1. Метод є специфічним різновидом дослідницької аналітичної технології, тобто включає в себе операції дослідницького процесу, аналітичні процедури.

2. Метод «кейс-стаді» є технологією колективного навчання, важливі складові якої – це робота в групі і взаємний обмін інформацією іноземною мовою.

3. Метод «кейс-стаді» в навчанні можна розглядати як синергетичну технологію, сутність якої полягає в підготовці процедур занурення групи в ситуацію, формування ефектів примноження знань, обміну відкриттями тощо.

4. Метод «кейс-стаді» інтегрує в собі технології розвивального навчання, включаючи процедури індивідуального, групового і колективного розвитку, формування різноманітних особистісних якостей студентів.

5. Метод «кейс-стаді» є специфічним різновидом проектною технології. У звичайній навчальній проектній технології процес вирішення наявної проблеми відбувається шляхом спільної діяльності студентів, тоді як в методі «кейс-стаді» спостерігається формування проблеми і шляхів її вирішення на основі «кейса», який представлений одночасно у вигляді технічного завдання і джерела інформації для осмислення варіантів ефективних дій.

6. Метод «кейс-стаді» концентрує в собі значні досягнення технології «створення успіху». У ньому передбачається діяльність з активізації студентів, стимулювання їх успіху, підкреслення досягнень. Саме досягнення успіху є однією з рушійних сил методу, формування стійкої позитивної мотивації, нарощування пізнавальної активності [2].

Основна функція методу «кейс-стаді» – навчити курсантів вирішувати складні неструктуровані проблеми, які неможливо розв'язати аналітичним способом. «Кейс» активізує курсантів, розвиває аналітичні й комунікативні іншомовні здібності, залишаючи їх один на один з реальними ситуаціями.

**Висновки.** У результаті розвитку ситуативного мовлення та використання одного з активних методів навчання (впровадження конкретних ситуацій у навчальний процес) курсанти накопичують початковий досвід для своєї майбутньої професії. Використання методу «кейс-стаді» на заняттях з іноземної мови з курсантами судоводів-

ями дозволить не тільки сприяти формуванню вмінь іншомовного спілкування, але й дасть змогу застосувати набуті теоретичні знання на практиці, виявити управлінські навички та навички роботи в команді, які є надзвичайно цінними в умовах конкурентного середовища.

Для широкого застосування методу «кейс-стаді» при викладанні іноземної мови у морських ВНЗ необхідно створити сучасну базу «кейсів», адаптованих до реалій судноплавства.

#### Список використаних джерел

1. Кейс-метод. Окно в мир ситуационной методики обучения (case-study): [Эл. ресурс]. – Режим доступа: [www.casemethod.ru](http://www.casemethod.ru).
2. Место кейс-решений (case-study) – создание кейсов, обсуждение кейсов, анализ, проблема: [Эл. ресурс]. – Режим доступа: [www.cases.ru](http://www.cases.ru).
3. Міжнародна конвенція про підготовку та дипломування моряків та несення вахти 1978 року: [Эл. ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995\\_053](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_053).
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод, посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. – 136 с.
5. Резолюция А.918(22). Стандартный морской разговорник ИМО (Принята 29 ноября 2001 года): [Эл. ресурс]. – Режим доступа: [http://www.rise.odessa.ua/texts/A918\\_22.php3](http://www.rise.odessa.ua/texts/A918_22.php3).
6. Руденко Ю.А. Використання методу «Кейс-стаді» у викладанні курсу «Культура мовлення та виразне читання» / Ю.А. Руденко // Психологічна теорія і технологія навчання. Актуальні проблеми психології: Том 8. Випуск 4. – Київ, «Міленіум», 2007. – С.67-71.
7. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие / Г.К. Селевко. – М., 1998. – 256 с.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2012.

#### Костюк В.

Херсонская государственная морская академия, Украина

#### ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СИТУАТИВНО-КОММУНИКАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ БУДУЩИХ СУДОВОДИТЕЛЕЙ

В статье рассматриваются вопросы необходимости применения ситуативно-коммуникативных технологий в процессе формирования умений иноязычного общения у курсантов высших морских учебных заведений судоводительских факультетов. В статье анализируются преимущества метода «кейс-стади» на современном этапе.

**Ключевые слова:** технология обучения, ситуативно-коммуникативные технологии, кейс-стади, конкретные учебные ситуации.

#### Kostyuk V.

Kherson State Maritime Academy, Ukraine

#### THE USE OF THE SITUATIONAL COMMUNICATIVE TECHNIQUES IN TEACHING FUTURE NAVIGATORS TO COMMUNICATE IN ENGLISH

The article covers the issues related to the use of the situational communicative techniques in the process of development of foreign language speaking skills in navigator cadets of Higher Maritime Educational Establishments. Also the advantages of the «case study» method's current stage are analyzed in the article.

**Key words:** teaching technique, situational communicative techniques, case study, specific instructional situations.